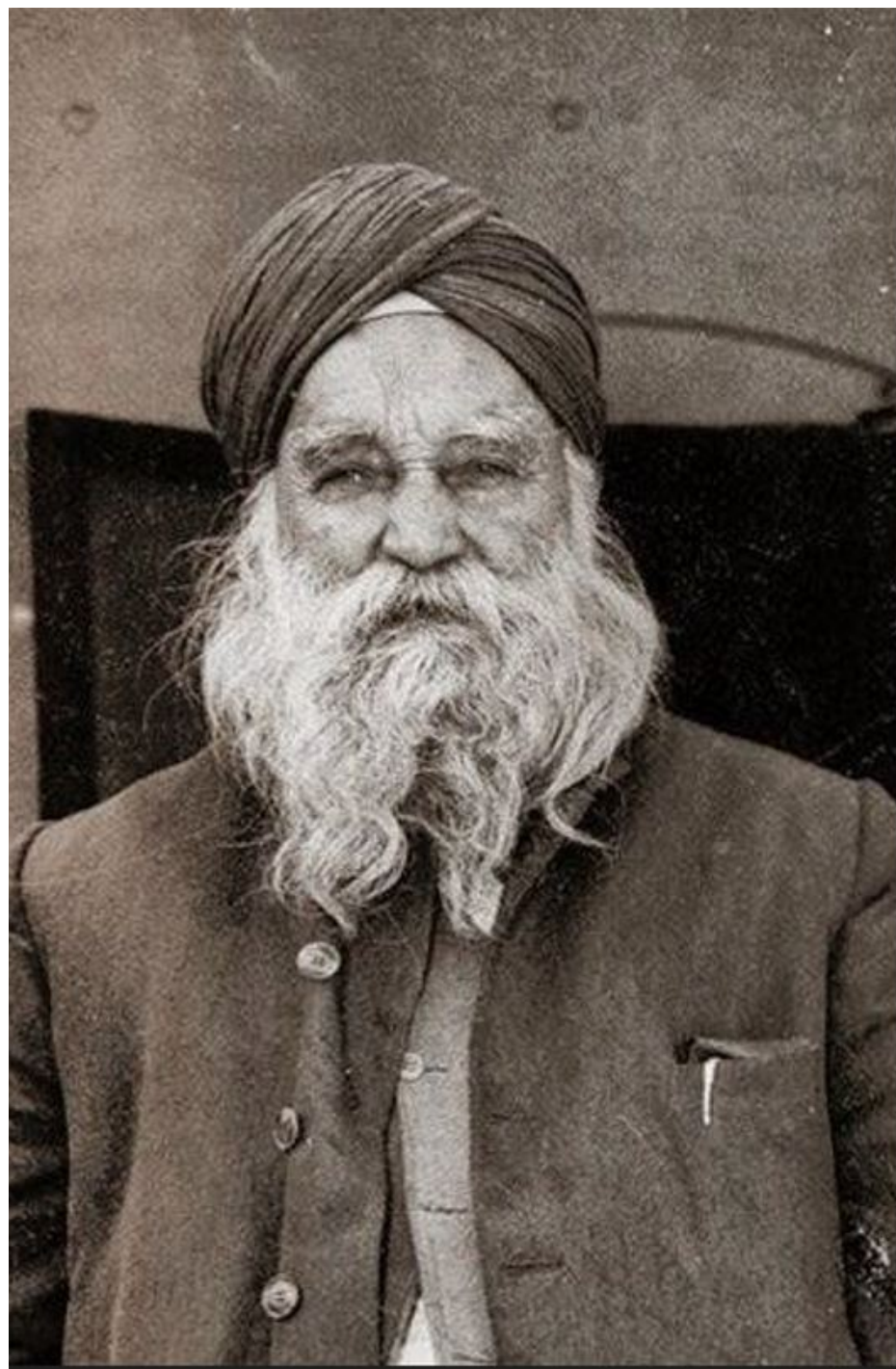

ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ
ਕਿਤਾਬ ਕਿਉਂ ਲਿਖੀ

ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਤਾਬ 'ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ' ਕਿਉਂ ਲਿਖੀ

ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨਕੂਲ ਹੋਣਾ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪਾਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲਹਿਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਉਭਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ 1917 ਈਸਵੀ ਦੇ ਰੂਸ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਰੂਸ ਵਾਲੀ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੁਆਰਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ 'ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ' ਅਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਆਸਤਿਕਤਾ ਵਾਲੀ 'ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ' ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1928 ਵਿਚ 'ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਪਾਰਟੀ' ਬਣਾ ਲਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1930-40 ਵਿਚ 'ਲਾਲ ਪਾਰਟੀ' ਅਤੇ 'ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨਾਂ' ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। 1934-35 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 'ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਸੰਗਠਿਤ ਯੂਨਿਟ ਬਣ ਗਏ। 1940-50 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਛਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਲਹਿਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰੂਸ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਤੋੜਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਮਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਸਮਝ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ 'ਕਿਰਤੀ' ਰਸਾਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

ਅਣਵੰਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਦਾਨੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ 'ਸਿੱਖ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਬਣਾਈ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣਾ, ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਕੇ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਸਾਇਟੀ 1937 ਵਿਚ ਬਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ 1938 ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਆਪਣਾ

ਪਹਿਲਾ 'ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ' ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਅਗਲਾ ਟੀਚਾ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਅਤੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦੀਆਂ।

ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਦੋਂ 1938 ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵਜੋਂ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਿਰਫ਼ 25 ਸਾਲ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ ਉਸ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਤਕੜਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਚੁਨੌਤੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਫਰਵਰੀ 1939 ਵਿਚ 'ਸਿੱਖ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 'ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ' ਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਧੁਮਾਈ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਸਹਾਇਤਾ ਰਿਆਸਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਲਹਿਰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਲੂਸ ਕੱਢੇ ਅਤੇ ਜਲਸੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। 28 ਫਰਵਰੀ 1939 ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਕੁਟੀ ਘਰਾਚੋਂ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਈ ਸਾਲ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਅਸਿੱਧੇ ਵੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਭੁਗਤਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਪਹਿਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।

ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦਾ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿਰਫ਼ ਲੋਕ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਟੀਚਾ ਧਰਮੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਧਰਮੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ।

ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦਰਸਾਏ ਸਨ ਅੱਜ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਦੀ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਹ ਛੋਟੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਕੇ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਠਕ ਇਹ ਯਤਨ ਤੋਂ ਫ਼ਾਇਦਾ ਲੈਣਗੇ।

—ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਧੌਲਾ (ਬਰਨਾਲਾ)

Email: ddt23376@gmail.com